

ASIA Työkyvyttömyyseläkeasian käsittely vakuutusosoikeudessa

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerille 17.7.2017 osoittamassaan kantelussa arvostellut työkyvyttömyyseläkeasiansa käsittelyä vakuutusosoikeudessa. Vakuutusosoikeus on 8.6.2017 tekemällään päätöksellä hylännyt hänen valituksensa työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan päätöksestä. Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta oli 30.9.2015 tekemällään päätöksellä hylännyt kantelijan valituksen eläkelaitoksen päätöksestä, jolla hänen hakemuksensa työkyvyttömyyseläkkeen jatkamisesta kuntoutustukena oli hylätty.

Kantelija pitää vakuutusosoikeuden päätöstä mielivaltaisena sen todettua päätöksessään, että kantelijan työkyky ei asiassa esitetty uusikin selvitys huomioon ottaen ollut heikentynyt työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavasti, vaikka vakuutusosoikeudelle toimitetun lääkärinlausunnon mukaan hän oli selvästi työkyvytön. Kantelija arvostelee sitä, että asian käsittelyaika vakuutusosoikeudessa hänen laskujensa mukaan oli yksi vuosi ja 8 kuukautta.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on 2.10.2017 päivätyllä kirjeellä siirtänyt kantelijan eduskunnan oikeusasiamiehelle 22.9.2017 osoittaman samansisältöisen kantelun oikeuskanslerin käsiteltäväksi.

Kantelija on liittänyt kirjoitukseensa vakuutusosoikeuden edellä mainitun päätöksen, 21.3.2016 päivätyyn lääkärinlausunnon, 16.9.2016 päivätyyn kuntoutusselosteen sekä 16.5.2016 päivätyyn omaishoidon tukea koskevan sopimuksen.

SELVITYS

Vakuutusosoikeus on antanut 11.10.2017 päivätyyn, ylituomarin ja ma. kansliapäällikön allekirjoittaman selvityksen. Selvityksen liitteenä ovat kahden vakuutusosoikeustuomarin ja esittelijänä toimineen ma. vakuutusstuomarin allekirjoittama selvitys. Selvitykset lähetetään kantelijalle tämän päätöksen mukana.

RATKAISU

Perustuslain 108 §:n 1 momentin mukaan oikeuskanslerin tehtävänä on valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa, Tehtävänsä hoitaessaan oikeuskansleri valvoo myös perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumisista. Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n mukaan oikeuskansleri tutkii kantelun, jos on aihetta epäillä oikeuskanslerin valvontavaltaan kuuluvan henkilön, viranomaisen tai muun yhteisön menetelleen lainvastaisesti tai jättäneen velvollisuutensa täyttämättä taikka jos oikeuskansleri muusta syystä katsoo siihen olevan aihetta.

Perustuslain 3 §:n 3 momentin mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimpinä tuomioistuimina korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Pykälän 2 momentin mukaan oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Oikeudenkäynnistä vakuutus oikeudessa annetun lain (677/2016) 1 §:n 2 momentin mukaan asian käsittelyssä vakuutus oikeudessa sovelletaan hallintolainkäyttölakia (586/1996), jollei erikseen toisin säädetä. Hallintolainkäyttölaissa säädetään siitä menettelystä, jota on noudatettava hallintoasiaa hallintotuomioistuimissa ja muissa erikseen säädettyissä viranomaisissa käsiteltäessä.

Hallintolainkäyttölain 34 §:n mukaan asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus antaa selityksensä muiden tekemistä vaatimuksista ja sellaisista selvityksistä, jotka voivat vaikuttaa asian ratkaisuun. Lain 51 §:n 1 momentin mukaan valitusviranomaisen on päätöksessään annettava ratkaisu asiassa esitettyihin vaatimuksiin. Valitusviranomaisen tulee harkita kaikkia esiin tulleita seikkoja ja päättää, mihin seikkoihin ratkaisu voidaan perustaa. Lain 53 §:n mukaan päätös on perusteltava. Perusteluista on ilmentävä, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun ja millä oikeudellisella perusteella siihen on päädytty. Lain 54 §:n 1 momentin 3, 4 ja 6 kohtien mukaan päätöksestä on käytävä ilmi tarpeellisilta osin selostus asian aikaisemman käsittelyn vaiheista, selostus asianosaisten vaatimuksista ja tarpeellisilta osin niiden perusteluista sekä päätöksen perustelut ja lopputulos.

Arviointi

Päätöksen perusteleminen

Oikeus saada perusteltu päätös kuuluu oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin, jotka perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan turvataan lailla. Tätä perustuslain säättämää oikeutta toteutetaan edellä selostetuilla hallintolainkäyttölain säännöksillä, joiden mukaan valitusviranomaisen on annettava ratkaisu asiassa esitettyihin vaatimuksiin.

Oikeuskirjallisuudessa (Paso, ym. Hallintolainkäyttö, 2015, s. 213) on todettu, että tuomioistuimen päätöksen perustelujen laajuus tulee suhteuttaa asian laatuun, asian riittäisyyteen sekä oikeuskysymyksen tai näyttökysymyksen epäselvyyteen ja vaikeusasteeseen. Perustelujen laajuus joudutaan toisin sanoen arvioimaan tapauskohtaisesti. Teoksessa Mäenpää: Hallintoprosessioikeus, 2007, s. 567 on todettu, että tuomioistuimen perusteluvelvollisuus ei välttämättä edellytä yksityiskohtaista vastausta jokaiseen prosessissa esitettyyn vaatimuksen perusteeseen. Periaatteessa on siten mahdollista, että muutoksenhakutuomioistuin voi valituksen hylätessään vain viitata alemman tuomioistuimen esittämiin perusteluihin. Jos tuomioistuin hylkää jatkovalituksen lainkäyttöpäätöksestä, viittaus tämän päätöksen asianmukaisiin perusteluihin saattaa tilanteesta riippuen olla riittävä.

Vakuutusosoikeus on kantelijan valituksen hylätessään ratkaisunsa perusteluina ilmoittanut hyväksyvänsä työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan antaman päätöksen perustelut. Vakuutusosoikeuden ratkaisun perusteluissa on selostettu asiassa esitetyn uuden lääketieteellisen selvityksen keskeinen sisältö, jonka jälkeen on ilmaistu sen perusteella tehdyt johtopäätökset. Lopuksi on lausuttu johtopäätökset ratkaistavana olevan työkykyarvion osalta ja otettu kantaa kantelijan väitteeseen siitä, että hän olisi joutunut eriarvoiseen asemaan muihin nähden.

Minulla ei käytettävissäni olevan asiakirja-aineiston perusteella ole aihetta katsoa, että vakuutusosoikeus olisi työkyvyttömyyseläkkeen myöntämistä kuntoutustukena koskevaa päätöstä perustellessaan laiminlyönyt noudattaen edellä selostettuja hallintolainkäyttölain menettelysäännöksiä.

Käsittelyaika

Vakuutusosoikeuden selvityksen mukaan vakuutusosoikeuteen saapui vuonna 2016 yhteensä 5597 asiaa ja vakuutusosoikeus ratkaisi 6445 asiaa. Kaikkien asioiden keskimääräinen käsittelyaika vuonna 2016 oli 12,7 kuukautta. Työeläkeasioiden keskimääräinen käsittelyaika vuonna 2016 oli 14,9 kuukautta ja ajalla 1.1.-30.6.2017 se on ollut 14 kuukautta. Kuluvan vuoden syyskuun lopussa työeläkeasioiden keskimääräinen käsittelyaika oli 13,6 kuukautta. Selvityksessä on todettu, että vakuutusosoikeus on saanut lisäresursseja käsittelyajan lyhentämiseksi vuodelle 2017, minkä johdosta keskimääräinen käsittelyaika on lyhentynyt.

Kantelijan valitus on tullut vireille vakuutusosoikeudessa 18.12.2015, asia on ratkaistu 8.6.2017 ja päätös on lähetetty kantelijalle 3.7.2017. Valituksen käsittely on kestänyt noin 18 kuukautta, mikä on noin 3-4 kuukautta asiaryhmän keskimääräistä käsittelyaikaa pidempi. Vakuutusosoikeus on todennut selvityksessään, että valituksen käsittelyaikaan ovat ensisijaisesti vaikuttaneet kantelijan toimittamat lukuisat uudet selvitykset ja että käsittelykokoonpanosta johtuvaa aiheetonta viivytystä on vaikea havaita.

Perustuslain takaama oikeus asioiden asianmukaiseen käsittelyyn on oikeuskirjallisuudessa esitetyn (Mäenpää: Hallintoprosessioikeus, 2007, s. 71) mukaan hallintolainkäytössä perusteltua ymmärtää kirjaimellisesti: se edellyttää kunkin asian käsittelyä sen sisällöllisten ja menettelyllisten erityispiirteiden mukaisesti. Aiheettoman viivytyksen välttäminen edellyttää, että asian käsittelyaikaa voidaan pitää kohtuullisena asian erityispiirteet ja prosessin luonne huomioon ottaen.

Vakuutusosoikeuden käsittelemissä asioissa joutuisuudella on suuri merkitys ottaen huomioon, että niissä usein on kysymys perustoimeentuloa turvaavista etuuksista. Kantelijan työkyvyttömyyseläkkeen jatkumista kuntoutustukena koskevan valitusasian käsittelyaikaa vakuutusosoikeudessa voidaan mielestäni pitää asiassa toimitettu uusi selvitys huomioon ottaenkin pitkänä

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

suhteessa kyseisen asiaryhmän keskimääräiseen käsittelyaikaan ja asian käsittely on näin ollen viivästynyt nähdäkseni tarpeettomasti.

Korvausvaatimus

Kantelija on esittänyt korvausvaatimuksen vakuutusoikeuden päätöksen vuoksi. Tältä osin toetan, että oikeuskanslerin perustuslaissa säädettyihin tehtäviin ja toimivaltuuksiin ei kuulu määrätä vahingonkorvauksista tai muistakaan korvauksista.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kiinnitän vakuutusoikeuden huomiota perustuslain 21 §:n 1 momentissa asioiden viivytyksettömästä käsittelystä säädettyyn.

Kantelun ja käytettävissä olevan asiakirja-aineiston perusteella minulla ei ole aihetta enempiin toimenpiteisiin asiassa.

Apulaisoikeuskansleri

Kimmo Hakonen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Eila Mustonen

OIKEUSKANSLERINVIRASTO
